

of illegal behavior remains topical. Meanwhile, the field of problems requiring further development, still includes the research of the impact of structural and dynamic features of values area of psychopathic personality on the formation of lawful or illegal behavior of these individuals.

Considering this the authors have realized the research of coordination of the system of terminal values of offenders with personality abnormalities. The objective of this study was the analysis of the integration of perfect idea concerning the importance of the terminal values with conscious and unconscious attitude to these values in psychopathic personalities. The idea of the subjects on the ideal hierarchy of terminal values have been studied by the assistance of a lattice rank as a version of repertory test of George Kelly. To evaluate the systems of perceived values the authors have used the method of “Correlation of “Values” and “Accessibility” in various spheres of life” of E. B. Fantalova. Unconscious aspects of the attitude to the data values have been studied by using a Color test of attitudes of A. M. Etkind.

On the basis of obtained data the authors have conducted a comparative analysis of ideal conscious and unconscious value hierarchy as a reflection of conscious, unconscious and ideal levels of the attitude to the basic life values within the studied groups. It has been demonstrated that certain structural and dynamic properties of value area of abnormal personalities, indirectly determine the personal disharmony as a factor of illegal actions. Defining the functional weaknesses in the system of self-regulation of psychopathic personalities assists to optimize psychological aid to people suffering from specific personality disorders, and further improvement of the means of preventing offenses.

Keywords: *specific personality's disorders, values, perceived hierarchy of values, unconscious hierarchy of values, perfect hierarchy of values, unlawful behavior.*

УДК [159.9:351.74](477)(043.3)

Я. С. ПОСОХОВА,

*старший лаборант кафедри соціології та психології
факультету № 6 (права та масових комунікацій)*

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3374-3930>

СПЕЦИФІКА ПСИХОЛОГІЧНИХ БАР'ЄРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕРЕІДЕНТИФІКАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОЧАТКОВИХ ЕТАПАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Подано науковий аналіз проблеми психологічних бар'єрів професійної переідентифікації особистості на різних етапах професійної діяльності. З'ясовано, що психологічні бар'єри в більшості випадків – це реакція людини на об'єктивні труднощі. В емпіричному дослідженні отримані результати дозволили встановити, що порівняно з етапом первинної професійної підготовки у працюючих поліцейських вірогідно підвищується бар'єр помилкової установки, який свідчить про «міфотворчі», «романтичні» уявлення патрульних поліцейських стосовно своєї професії. На етапі професійної діяльності зменшується бар'єр сприйнятливості до нового, що зумовлює відхід від професійного догматизму, «вузькості» освіти, посилення орієнтації на нові ідеї, засоби діяльності та стратегії поведінки.

Ключові слова: *психологічні бар'єри, професійна переідентифікація, первинна професійна підготовка, професійна діяльність, патрульні поліцейські.*

Posokhova, Y.S. (2016), “Specifics of psychological barriers of professional re-identification of police officers in the early stages of professional activity” [“Spetsyfika psykhologichnykh barieriv profesiinoi pereidentyfikatsii politseiskykh na pochatkovykh etapakh profesiinoi diialnosti”], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 142–148.

Постановка проблеми. Становлення України як сучасної демократичної, соціальної, правової держави, а також її євроінтеграція невід'ємно пов'язані з успішним виконанням завдань із захисту прав і свобод своїх громадян. Загострилася проблема комплексного, системного реформування всієї системи правоохоронних органів,

яка б цілком відповідала міжнародним стандартам. Прагнення до європейських стандартів актуалізують питання високого професіоналізму і компетентності майбутніх поліцейських. Реформування правоохоронної системи вимагає ретельного відбору правоохоронців, враховуючи особистісні та професійні характеристики

потенційних кандидатів на службу в поліцію. Важливим й актуальним питанням сьогодення є розвиток особистості сучасного правоохоронця та реалізація його у професійній діяльності. Сучасне суспільство потребує високопрофесійних працівників поліції, готових і здатних до саморозвитку, самореалізації у правоохоронній діяльності, наполегливості в реалізації своїх професійних устремлень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У результаті проведених реформ, проголошеною метою яких є повне «перезавантаження» системи ОВС, поліція України, і зокрема її патрульна служба, поповнилася численними свіжими кадрами. Так, серед нових патрульних поліцейських – люди різних сфер діяльності: медицини, освіти, послуг, промисловості, підприємництва, економіки, сільського господарства, IT-сфери, які пройшли первинну професійну підготовку. Професійна діяльність працівників поліції складна й багатогранна, протікає в умовах інтелектуальної, емоційної і фізичної напруженості, відрізняється широкою комунікативністю, внаслідок чого посилюються вимоги до якостей і результатів роботи осіб, зайнятих у системі правоохоронної діяльності, збільшуються емоційні навантаження на поліцейських. Цей фактор посилює і без того значний стресогенний компонент у ситуації професійної діяльності.

Однією з провідних сфер особистісного розвитку, метою та сенсом життя, соціальної реалізації та самовдосконалення людини є професійна сфера. Саме вона утворює основну форму активності людини, і їй присвячена значна частина нашого життя. Для більшості з нас професійна сфера надає можливість задовольнити всю гаму потреб, розкрити здібності, реалізувати себе як особистість, досягти певного соціального статусу. Словом, саме в ній, на наш погляд, людина може виступати як самоактуалізуюча особистість і як суб'єкт самоствердження.

Дослідження, присвячені особливостям професійної діяльності правоохоронців та специфіки їх професійної підготовки представлені в наукових працях (Б. Р. Бовіна, С. М. Давидова, А. Т. Іваницького, М. О. Калашникова, Л. Н. Лебедева, В. Ю. Рибникова, А. М. Столяренко). Автори зазначають, що специфіка професійної діяльності поліцейських характеризується толерантним світосприйняттям і професійним світоглядом; конструктивною поведінкою в ситуації професійного конфлік-

ту; вмінням досягати взаємного розуміння без насильства, домінування [1, с. 239].

У зарубіжних дослідженнях науковців активно ведеться вивчення стосовно професійної соціалізації на початковому етапі занурення молодого фахівця у професію та професійне середовище. Вчені вважають, що даний процес може тривати протягом усього професійного шляху людини. Більшість дослідників погоджуються з думкою про те, що входження в професію не можливе без проходження професійної соціалізації, особливо на початковому етапі діяльності.

Так, Вальтер Хайнц (Walter Heinz) характеризує професійну соціалізацію як процес присвоєння та трансформації процесу знань, навичок, мотивів, орієнтацій і моделей поведінки, які можуть бути використані в професійній діяльності. Науковець припускає, що процес професійної соціалізації включає в себе процес соціалізації в професії та соціалізації особистості в межах реальної професійної діяльності.

Вчений наголошує, що на професійному шляху відбуваються зміни як у характеристиках самої особистості, так і в характеристиках самої роботи. Стосовно характеристик особистості В. Хайнц говорить, що вони мають первинні та вторинні соціалізаційні агентства – сім'ю та школу, які впливають на вибір певних полів кар'єри. Тобто дослідник вказує на те, що у разі, якщо фізична особа не набуває конкретних цінностей, інтересів і навичок для конкретної професійної сфери, це поле залишається закритим. В. Хайнц вважає первинні та вторинні процеси соціалізації основними умовами вибору професії, за допомогою яких в особистості відкриваються можливості для участі в житті суспільства [2, с. 398].

Стосовно характеристик роботи В. Хайнц вважає, що вони складаються з продуктивного професійного досвіду та характеризуються ставленням особистості до своєї роботи, умов праці і соціальної оцінки результатів своєї професійної діяльності. Такий досвід, на його думку, впливає на все життя людини й може відкрити їй можливості для подальшого навчання, професійного розвитку та на локалізацію особистісних деформацій. Цікавими є погляди В. Хайнца стосовно фінансування в рамках професійної соціалізації. Вчений говорить, що достатнє фінансування професійної діяльності має вплив як на навчання і розвиток процесів підвищення кваліфікації для певної професії, так і на розвиток всієї особистості.

У свою чергу, вчений Ральф Дарендорф (Ralf Dahrendorf) вважає, що професії становлять конкретні соціальні ролі. Він переконує, що соціальні ролі можуть бути визначені конкретним набором поведінкових очікувань від суб'єкта діяльності в рамках соціальної системи [3, s. 37].

У цьому сенсі Бенно Бірман (Benno Biermann) з колегами характеризує всі поведінкові очікування, з якими особистість стикається під час професійної діяльності, як професійну роль, яку людина повинна виконувати [4, s. 261].

Лотар Краппман (Lothar Krappmann) у своїй роботі наводить структурно-рольову модель в інтерналізації норм і цінностей, які, на його думку, є ядром професійної соціалізації. Вчений указує на самоідентифікацію особистості, яка, в свою чергу, утворює «его-ідентичність» та є необхідною умовою для успішної професійної діяльності [5, s. 97].

За Л. Краппманом, людина стикається з цілою низкою неоднозначних очікувань та конфліктів, які можуть виникати між різними ролями, які вона виконує в професійній діяльності. Щоб зберегти самоідентичність, особистість повинна розвинути в собі здатність переносити різні очікування відповідних партнерів під час взаємодії та неповне задоволення власних потреб у цьому контексті. Ця можливість називається толерантністю до невизначеності [5, s. 155].

Учений підкреслює, що толерантність до невизначеності – его-ідентичність – є стабілізуючою функцією, яка відкриває людині можливість втілити в життя її его-ідентичність у взаємодії з іншими, допомагає переносити протиріччя, невизначеність і неструктуровані ситуації або різні ролі, які адресовані до власної персони, у зв'язку з чим її особистість зміцнюється. Тобто положення особистості в групі осіб у сфері зайнятості, як і раніше, є ключем до соціальної приналежності та служить для інтеграції в суспільство [5, s. 155].

Важливість зайнятості для розвитку ідентичності демонструється у працях Хайнера Куппа (Heiner Kupp). Професор зазначає, що шансів знайти визнання в суспільстві, заснованому на оплачуваній зайнятості та реалізації відповідного доходу, досить не багато. Зайнятість і доходи від професійної діяльності мають істотний вплив на соціальне положення, яке обіймає індивід у суспільстві. Однак, на думку вченого, не тільки вищевказані аспекти зайнятості є головними, не менш важливими є соціальний статус, який надає професія особистості, що надає

поштовх для самореалізації та розширення можливостей. Х. Купп наголошує: «Ідентичність – значуща риса зайнятості в нашому суспільстві, і це не підлягає сумніву» [6, s. 128].

Метою статті є вивчення специфіки психологічних бар'єрів психологічної переідентифікації поліцейських на початкових етапах професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Вивчення психологічних бар'єрів професійної переідентифікації поліцейських, як, власне, і самі процеси становлення поліції в Україні, знаходяться на початковому етапі. Із психологічної точки зору вивчення психологічних бар'єрів на початкових етапах професійного становлення є актуальним як для фундаментальної, так і для практичної психології, бо дозволить надати відповіді на питання про можливість чи неможливість оптимізації процесів професійного становлення в умовах скорочення термінів підготовки та зростання ролі чинника матеріальної вмотивованості.

Так, А. К. Маркова на основі узагальнення досліджень порушення професійного розвитку людини вказувала на можливість появи психологічних бар'єрів у разі освоєння нових професійних технологій, нової професії чи спеціальності [7].

Емпіричною базою нашого дослідження виступили 302 патрульні поліцейські. Діагностика проводилася на етапі первинної професійної підготовки (слухачі) та після шести місяців роботи (патрульні поліцейські). Дослідження проводилося з 2015 по 2016 роки в період підготовки на базі Харківського національного університету внутрішніх справ (ХНУВС); після шести місяців роботи – на базі Управління патрульної поліції в місті Харкові Департаменту патрульної поліції МВС України.

Для досягнення поставленої мети дослідження була використана методика «Діагностика та подолання психологічних бар'єрів при зміні професії» О. П. Єрмолаєвої, за визначенням якої «психологічні бар'єри в соціально-професійній сфері виглядають в більшості випадків як реакція людини (в тій чи іншій поведінковій формі) на об'єктивні труднощі (фінансові, правові, інформаційні) і зовнішні перешкоди» [8, с. 125].

Результати дослідження психологічних бар'єрів правоохоронців на етапі підготовки та на етапі професійної діяльності наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники психологічних бар'єрів правоохоронців у період переідентифікації (М ± m)

Шкали	Етап підготовки	Етап професійної діяльності	P
Бар'єр «особистої ініціативи»	3,21 ± 0,43	3,35 ± 0,65	-
Бар'єр «помилкової установки»	1,27 ± 0,12	1,88 ± 0,37	0,05
Бар'єр автономності	3,67 ± 0,45	3,05 ± 0,21	-
Бар'єр досягнення	3,97 ± 0,91	4,29 ± 0,75	-
Бар'єр ризику	5,03 ± 0,28	4,94 ± 0,32	-
Бар'єр комунікації	2,57 ± 0,87	2,41 ± 0,26	-
Бар'єр сприйнятливості до нового	3,12 ± 0,17	2,7 ± 0,16	0,05

Виявлено достовірне підвищення показника на початковому етапі професійної діяльності – $1,88 \pm 0,37$ на відміну від етапу підготовки – $1,27 \pm 0,12$ за шкалою «Бар'єр «помилкової установки», який, на нашу думку, пов'язаний із «міфотворчістю» стосовно професії та актуалізується в перехідних умовах і неоднозначних ситуаціях. О. П. Єрмолаєва поділяє бар'єри на психологічні та специфічні. Бар'єр «помилкової установки» належить до специфічних, які можуть бути уявні, міфічні, пов'язані з забобонами, упередженнями. Дослідниця пояснює: «Це бар'єри-фантоми, у виникненні яких не останню роль відіграє масова свідомість, психологія натовпу, соціальні установки» [8, с. 126].

Романтизація та невідповідне сприйняття професії правоохоронця певною мірою є притаманними особам, які бажають її отримати. Прикладом можуть бути результати дослідження центру практичної психології ХНУВС, проведеного у 2010 році серед курсантів перших курсів. Дослідниками були виділені такі 9 груп мотиваційних факторів, які визначали вибір абітурієнтами професії правоохоронця: 1) саморозвиток для виконання професійних обов'язків; 2) влада та соціальне домінування; 3) вплив друзів, кінофільмів та бажання мати зброю; 4) романтика; 5) стабільність і престиж; 6) професійна династія; 7) давній вибір; 8) ризик, незвичайність, гострі відчуття; 9) свобода від норм моралі [9].

Тобто ми не можемо виключити той факт, що «романтизація» професії правоохоронця спричиняє психологічний бар'єр «помилкової установки» в майбутній професійній діяльності, оскільки очікування будуть дещо відрізнятися від реальності.

За шкалою «Бар'єр сприйнятливості до нового» виявлено вірогідно вищий показник на етапі підготовки, де він склав $3,12 \pm 0,17$, тоді

як на початковому етапі професійної діяльності цей показник дорівнював $2,7 \pm 0,16$. Це означає, що у слухачів на етапі первинної підготовки більш інтенсивно відбувається відхід від професійного догматизму, «вузькості» освіти, посилення орієнтації на нові ідеї, засоби діяльності та стратегії поведінки.

На наш погляд, дані, отримані на початковому етапі професійної діяльності, знаходять своє пояснення у вислові Я. С. Андрушко: «Професія правоохоронця у порівнянні з так званими громадськими спеціальностями має підкреслену нормативну регламентованість. І саме ця регламентованість протистоїть творчій, спонтанній реалізації особистості як професіонала» [10, с. 185].

Ми згодні з думкою А. М. Большакової, яка підкреслює, що суспільство, що знаходиться на різних етапах змін (соціальних, економічних, політичних), потребує підвищені вимоги до психічних можливостей людини, які б дали змогу швидше адаптуватися до змін. Вона наголошує на тому, що саме ці психічні можливості допоможуть особистості не лише адаптуватися, але й стати суб'єктом трансформаційних процесів. А. М. Большакова наводить два рівні особистісного потенціалу особистості, які включають в себе психологічну готовність і прагнення до змін, та підкреслює: «Найважливішою складовою загального особистісного потенціалу є певні особистісні якості, установки, прагнення та цінності, які зумовлюють здатність людини активно та успішно брати участь в інноваційних процесах у різних сферах суспільного та особистого життя» [11, с. 348].

Тобто для слухачів, для яких професія поліцейського є вторинною та кардинально відрізняється від попереднього досвіду, усвідомлення регламентованості професійної діяльності на початку навчання практично відсутнє. На

етапі професійної діяльності сприйнятливості нового втрачає свою актуальність, особливо в трудовій діяльності, оскільки правоохоронці керуються нормативною базою, яка, в свою чергу, радикальних нововведень не передбачає.

Не було виявлено статистично значущих відмінностей між показниками на етапі підготовки та на початковому етапі професійної діяльності за шкалами «*Бар'єр «особистої ініціативи»*» ($3,21 \pm 0,43$ та $3,35 \pm 0,65$) та «*Бар'єр автономності»*» ($3,67 \pm 0,45$ та $3,05 \pm 0,21$). Отримані показники з урахуванням довірчих інтервалів свідчать про те, що: як для слухачів, так і для працюючих поліцейських не є проблемою знайти потрібну інформацію та засвоїти її, навіть якщо вона лежить далеко за межами особистого досвіду; досліджувані відчують себе соціально та юридично захищеними, тому не мають потреби відстоювати свої права, разом з тим їм притаманне почуття залежності під час прийняття рішень.

Не було також виявлено відмінностей за шкалами «*Бар'єр досягнення»*» ($3,97 \pm 0,91$ та $4,29 \pm 0,75$) та «*Бар'єр ризику»*» ($5,03 \pm 0,28$ та $4,94 \pm 0,32$). Тобто як на етапі підготовки, так і на початковому етапі професійної діяльності показники з урахуванням довірчих інтервалів відбивають виникнення труднощів під час швидкого прийняття рішень та за необхідності швидко реагувати на ситуацію в разі прагнення до успіху, при недостатній варіативності в поведінці, що виникає у зв'язку з браком практичного досвіду, а також невмінні йти назустріч гострим ситуаціям, ефективно з ними справлятися.

Вищезазначене дозволяє визначити певну проблемність у переідентифікації досліджуваних, виходячи з висновку О. П. Єрмолаєвої, яка підкреслює: «На формування бар'єрів досягнення й ризику найбільшою мірою впливає та сторона індивідуального досвіду людини, яка пов'язана з трудовою та професійною сферами. Здатність людини до радикальної зміни характеру професійної діяльності (перепрофілювання) є одним з аспектів більш загального поняття професійної лабільності» [8, с. 128].

За шкалою «*Бар'єр комунікації»*» не було виявлено значущих відмінностей між показниками на етапі підготовки ($2,57 \pm 0,87$) та на початковому етапі професійної діяльності ($2,41 \pm 0,26$). Це свідчить про те, що для обох груп указаний бар'єр має однаково важливу значущість, оскільки однією з головних складових професійної компетентності працівника поліції є процес комунікації, а комунікативна взаємодія з підлеглими, громадянами та правопорушника-

ми потребує використання певних психологічних знань, умінь і навичок. Курси первинної професійної підготовки майбутніх патрульних поліцейських поряд з іншими дисциплінами включають також такі психологічні тренінгові курси, як «Ефективна комунікація» та «Стресостійкість».

Навчальний курс «Ефективна комунікація» розрахований на 8 годин та має на меті опанування навичок ефективної комунікації, вміння використовувати мовні й позамовні засоби у службовій діяльності патрульної служби. Звертається увага на різновиди спілкування – офіційне, ділове, нетипове, в особливих умовах. Не менш важливим є відпрацювання навичок спілкування в конфліктній ситуації та засобів нейтралізації конфліктів.

Висновки. Аналіз представлених у науковій літературі теоретичних підходів до цієї проблеми, а також емпіричних досліджень специфіки психологічних бар'єрів дозволяє стверджувати, що даний феномен є однією з необхідних складових професійної діяльності правоохоронця на початковому етапі професійного самоздійснення. Важливими є властивості людини, які спонукають її до постійного інноваційного пошуку, творчості та самореалізації у професії, що обумовлює професійне самоздійснення особистості.

Отже, результати, отримані у дослідженні психологічних бар'єрів психологічної переідентифікації, свідчать про те, що порівняно з етапом первинної підготовки у працюючих поліцейських вірогідно підвищується бар'єр «помилкової установки», який пов'язаний із «міфотворчістю» стосовно професії, який актуалізується в перехідних умовах та неоднозначних ситуаціях, і в той же час зменшується бар'єр сприйнятливості до нового, що зумовлює відхід від професійного догматизму, «вузькості» освіти, посилення орієнтації на нові ідеї, засоби діяльності та стратегії поведінки. Постановка проблеми вивчення психологічних бар'єрів поліцейських має не тільки теоретичне, але й безпосередньо практичне значення, від її вирішення значною мірою залежить ефективність реалізації права та професійного самовизначення, яке може сприяти підвищенню довіри до діяльності владних структур з боку суспільства і в кінцевому результаті – успішності побудови правової держави.

У перспективі одним із головних напрямків вирішення досліджуваної проблеми має бути розробка психологічних технологій щодо формування психологічної стійкості поліцейських на кожному з етапів професіоналізації.

Список бібліографічних посилань

1. Посохова Я. С. Толерантність у діяльності сучасного правоохоронця // Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 13 листоп. 2015 р.)/МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Харків, 2015. С. 235–239.
2. Heinz W. R. Berufliche und betriebliche Sozialisation // *Handbuch der Sozialisationsforschung*/ K. Hurrelmann, D. Ulich. Weinheim und Basel, 1998. S. 397–415.
3. Dahrendorf R. Homo Sociologicus: Ein Versuch zur Geschichte, Bedeutung und Kritik der Kategorie der sozialen Rolle. Kūln und Opladen: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006. 126 s.
4. Bierman B., Bock-Rosenthal E., Doehlemann M., Grohall K. H. Soziologie. Gesellschaftliche Probleme und sozialberufliches Handeln. Hermann: Luchterhand, 2000. 464 s.
5. Krappmann L. Soziologische Dimensionen der Identität: strukturelle Bedingungen für d. Teilnahme an Interaktionsprozessen. Klett-Cotta, 2000. 231 s.
6. Keupp H. Identitätskonstruktionen. Das Patchwork der Identitäten in der Spdtmoderne. Reinbek: Rowohlt, 1999. – 352 s.
7. Маркова А. К. Психология профессионализма. М.: Международ. фонд «Знание», 1996. 308 с.
8. Ермолаева Е. П. Оценка реализации профессионала в системе «человек–профессия–общество». М.: Ин-т психологии РАН, 2011. 176 с.
9. Андреева Г. В., Шелкошвеев І. В. Інформаційна складова профорієнтаційної роботи у формуванні привабливих мотивів до служби у майбутніх правоохоронців. *Право і Безпека*. 2011. № 2 (39). С. 306–310.
10. Андрушко Я. Психологічні аспекти формування особистості майбутнього працівника органів внутрішніх справ. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. № 4. С. 179–188.
11. Большакова А. М. Інноваційний потенціал та система самосприйняття і самоставлення студентів у професійній сфері. *Вісник Одеського національного університету. Психологія*. 2012. Т. 17, вип. 8 (20). С. 347–353.

Надійшла до редколегії 16.12.2016

ПОСОХОВА Я. С. СПЕЦИФИКА ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ БАРЬЕРОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПЕРЕИДЕНТИФИКАЦИИ ПОЛИЦЕЙСКИХ НАЧАЛЬНЫХ ЭТАПАХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Представлен научный анализ проблемы психологических барьеров профессиональной переидентификации личности на разных этапах профессиональной деятельности. Выяснено, что психологические барьеры в большинстве случаев – это реакция человека на объективные трудности. В эмпирическом исследовании полученные результаты позволили установить, что по сравнению с этапом первичной профессиональной подготовки у работающих полицейских достоверно повышается барьер ложной установки, который свидетельствующий о «мифотворческих», «романтичных» представлениях патрульных полицейских в отношении своей профессии. На этапе профессиональной деятельности уменьшается барьер восприимчивости к новому, что обуславливает отход от профессионального догматизма, «узости» образования, усиление ориентации на новые идеи, средства деятельности и стратегии поведения.

Ключевые слова: психологические барьеры, профессиональная переидентификация, первичная профессиональная подготовка, профессиональная деятельность, патрульные полицейские.

POSOKHOVA Y. S. SPECIFICS OF PSYCHOLOGICAL BARRIERS OF PROFESSIONAL RE-IDENTIFICATION OF POLICE OFFICERS IN THE EARLY STAGES OF PROFESSIONAL ACTIVITY

The author of the article presents the results of the research concerning the specific of professional barriers of patrol police officers during professional re-identification. Analysis of the literature allowed to determine the relevance of this problem and preconditions of empirical research. Based on the analysis of scientific works of scholars, the author has noted that the profession of a police officer is quite specific, that is why it requires necessary characteristics for successful performance of professional duties from a law enforcement officer's personality. The scholars link the opportunity to address a number of professional issues of police officers that determine the style of interpersonal interaction in the professional community with the study of psychological barriers of professional re-identification of a law enforcement officer at different stages of professional development.

The empirical base of the research was 302 of patrol police officers. The diagnosis was carried out during the initial training stage (trainees) and after six months of work (patrol police officers) by the method of Elena Ermolaeva "Diagnosis and overcoming of psychological barriers by changing the profession".

The author of the empirical study has determined that during the professional activity stage of police officers compared to initial training phase there is a significant increase of the barrier of "erroneous installation", which is associated with the "myth" to the profession, which is updated in the transitional

conditions and ambiguous situations and at the same time the barrier of perceiving something new is reduced, which leads to a departure from professional dogmatism of “narrowness” of education, increased focus on new ideas, means of activity and strategies of behavior.

Keywords: *psychological barriers, professional re-identification, initial professional training, professional activity, patrol police officers.*

УДК 159.923.2.072

А. С. РУДАЙ,

викладач кафедри соціології та психології

факультету № 6 (права та масових комунікацій)

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4260-2275>

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕСУРСНОСТІ ОСОБИСТОСТІ З ПЕРФЕКЦІОНІЗМОМ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Представлено результати дослідження взаємозв'язку психологічної ресурсності особистості з перфекціонізмом майбутніх правоохоронців. Виявлено, що в першокурсників перфекціонізм слугує певним мотиватором для професійного розвитку. У курсантів четвертого курсу з підвищенням прагнення надалі розвиватися у професії, позитивно оцінювати свої можливості підвищується можливість по-новому сприймати складні ситуації, а також із підвищенням креативності підвищується позитивне ставлення до всіх осіб, що дозволяє професійно саморозвиватися.

Ключові слова: *курсанти, особистість, психологічна ресурсність, правоохоронці, стрес, професійна діяльність, перфекціонізм.*

Ruday, O.S. (2016), “Interrelation of individual’s psychological potential with perfectionism of future law enforcement officers” [“Vzaiemozviazok psykhologichnoi resursnosti osobystosti z perfektsionizmom maibutnix pravookhorontsiv”], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 148–152.

Постановка проблеми. Останнім часом все частіше предметом психологічних досліджень стають ресурси та потенціал особистості, які забезпечують ефективне вирішення завдань адаптації, саморегуляції, самореалізації. Через активний інтерес учених до цієї проблеми виникає необхідність більш чіткого визначення поняття «ресурс», що є досить новим у психологічному дискурсі. У сучасній психології існують три підходи до визначення цього поняття – через конструкти «потужність», «здатність» і «власність». Вони характеризують потенційну доступність ресурсів, їх використання в разі необхідності для досягнення позитивних результатів (реалізації цілей, задоволення потреб, зниження ризику дезадаптації, забезпечення ефективності життєдіяльності). Ще однією особливістю є те, що ресурсами можуть бути як внутрішні можливості, так і зовнішні умови та відносини.

Перспективність ресурсного підходу полягає також у тому, що він дозволяє перенести акцент із вивчення проблем подолання важких, стресових ситуацій на питання, пов'язані з особистісним розвитком, самореалізацією суб'єкта, зокрема у професійній діяльності. Особливої значущості вивчення психологічних

ресурсів набуває в контексті досліджень стресогенних професій, зокрема у сфері правоохоронної діяльності. Використання ресурсного підходу і визначення психологічних чинників психологічної ресурсності правоохоронців, на наш погляд, має стати актуальним напрямком майбутніх досліджень з метою організації ресурсного, в психологічному сенсі, забезпечення професійної діяльності працівників сил охорони правопорядку, адже правоохоронна діяльність є специфічним видом професійної діяльності, яка вимагає наявності та використання широкого спектра психологічних ресурсів.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Над проблемою психологічних ресурсів особистості працювали такі науковці, як Л. А. Александрова, К. А. Абульханова-Славська, Л. Е. Кузнецова, Д. А. Леонтьєв, А. Г. Маклаков, Р. С. Немов, Е. А. Петрова, О. С. Штепа та інші. Дослідженню різних психологічних аспектів професійної діяльності правоохоронців присвятили свої наукові праці О. М. Бандурка, Г. В. Бабушкін, В. І. Барко, В. Л. Васильєв, Л. І. Казміренко, А. Ф. Каравасєв, Д. О. Кобзін, В. С. Медведєв, О. М. Музичук, А. А. Стародубцев, О. В. Шаповалов, Г. О. Юхновець та інші.